

รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม

Learning Centre Management Model to Holistic Development in Early Childhood

เบญจพร สมานมาก¹ อัญชลี สารรัตน์² และ คณิง สายแก้ว³

Benchaporn Smanmark,¹ Unchalee Sarnrattana² and Kanoung Saikaew³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ **ประการแรก** พัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม **ประการที่สอง** ศึกษาผลการเตรียมความพร้อมในการใช้รูปแบบ และ**ประการที่สาม** ศึกษาผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 สร้างรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม ใช้วิธีวิจัยเอกสาร ศึกษาฐาน สันทนากลุ่ม เพื่อสังเคราะห์เป็นโครงร่างรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ระยะที่ 2 การเตรียมความพร้อมในการใช้รูปแบบ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูปฐมวัย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 4 คน ที่ทำการสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 รวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกประจำวัน สังเกต และการสะท้อนผลร่วมกันของครูและผู้วิจัย ระยะที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 19 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการแบบองค์รวม และแบบบันทึกความสนใจเข้าเล่นศูนย์การเรียนรู้ของเด็ก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และเปรียบเทียบคะแนนพัฒนาการแบบองค์รวมก่อนและหลังการทดลอง ใช้สถิติทดสอบ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม มี 6 องค์ประกอบ คือ หลักการและความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีพื้นฐาน วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน ระบบสนับสนุน การจัดการศูนย์การเรียนรู้ และในขั้นตอนการสอน ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ เตรียมความพร้อม แนะนำศูนย์การเรียนรู้ เด็กเลือกศูนย์การเรียนรู้ ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และสรุปการเรียนรู้ร่วมกัน การเตรียมความพร้อมในการใช้รูปแบบด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 วงจร เพียงพอต่อการทำให้ครูปฐมวัยมีความเข้าใจ และมีทักษะในการสังเกต การสะท้อนผล และอภิปรายการจัดการศูนย์การเรียนรู้ และการช่วยเหลือเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนพัฒนาการแบบองค์รวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และจากผลการบันทึกความสนใจเข้าเล่นศูนย์การเรียนรู้ของเด็ก พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ที่กลุ่มตัวอย่างสนใจเข้าเล่นมากที่สุด คือ ศูนย์วิทยาศาสตร์ ร้อยละ 22.10 รองลงมา คือ ศูนย์ศิลปะ ร้อยละ 18.50 และศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 16.24 ศูนย์ที่มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างสนใจเข้าเล่นน้อยที่สุด คือ ศูนย์บล็อก ร้อยละ 14.11

คำสำคัญ : รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ การจัดการ เด็กปฐมวัย พัฒนาการแบบองค์รวม

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² (ค.ด.) รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ (ศษ.ด.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ABSTRACT

The purposes of this research aimed to: firstly, develop learning centre management model to holistic development in early childhood, secondly, study the results of ready preparation by using the model and thirdly, study the results of holistic development in early childhood by using learning centre management model. The research was divided into three phases: phase 1: created learning centre management model by using research documentary, educational trip and focus group for synthesizing as a model structure, phase 2: ready preparation by using the model with action research. The subjects consisted of 4 administrators and early childhood teachers who were teaching during the first semester of 2009 academic year at Chaiyaphum Rajabhat Demonstration School. The data were collected by journal writing, observation and reflection of both teachers and researchers, phase 3: implemented the learning centre management model. The research was one group pretest - posttest design. The subjects were 19 early childhood students during the second semester of the 2009 academic year. The instruments used in the research were: holistic development evaluation and a record of the learning centre selection. Data analysis were mean, percentage and Wilcoxon Signed Ranks Test for comparing the pretest - posttest.

Results of the research revealed that there were six components of learning centre models : 1) principle and background, concept and fundamental theory, objectives, teaching steps, and supportive system and learning centre management. The teaching steps consisted of 5 activities: ready preparation, learning centre introduction, learning centre selection, learning activity practice and learning summary together. Ready preparation by using 3 spirals of action research model was sufficient to help childhood teachers to understand and had skills for observation, reflection and discussion their learning center management and early childhood assistance.

The effect of holistic development in early childhood indicated that the subjects were significantly higher scores than the pre-test at the .01 level. The results of record of the learning centre selection indicated that the most popular centre was science centre (22.10%), art centre (18.10%), local wisdom centre (16.24%) and the lowest level was block centre (14.11 %).

Keywords: Learning Centre Model, Learning Centre Management, Early Childhood, Holistic Development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กล่าวถึงสาระที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในมาตรา 6 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในหมวด 4 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความ

สำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552-2559 ที่มีเจตนารมณ์ในการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี ทุกคน ให้ได้รับการพัฒนาและ

เตรียมความพร้อมทุกด้านก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้กำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยไว้ว่า ในปี 2559 เด็กปฐมวัย 0-5 ปี ทุกคนได้รับการพัฒนาที่ดีและเหมาะสมอย่างรอบด้านสมดุล เต็มศักยภาพ และกำหนดยุทธศาสตร์ ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้ทุกคนได้รับการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม และคุณธรรมจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, 2553)

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เต็มไปด้วยพลัง วัยช่างสงสัยใคร่รู้ อยากดู อยากเห็น มีความคิดริเริ่มที่จะทำสิ่งใหม่ๆ ชอบประกอบกิจกรรมการทำงานต่างๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระเสรี และเป็นวัยที่มีการพัฒนาและการเจริญงอกงามของทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาสูงมากเมื่อเทียบกับวัยอื่นๆ โดยเฉพาะการเจริญงอกงามของสมองในช่วง 6 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงโอกาสทองของการเรียนรู้ เซลล์ประสาทเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เรียนรู้ได้เร็ว เพราะมีอัตราการเชื่อมต่อของแขนงใยประสาทสูงกว่าในวัยอื่นๆ จึงเป็นช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดของการวางรากฐานการพัฒนาความเจริญเติบโตในทุกด้าน จึงต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย ซึ่งจะเป็นรากฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ในวัยต่อมา (จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ, 2549 ; วัฒนา มัคคสมัน, 2550)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มีจุดหมายเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล และกำหนดการจัดประสบการณ์ในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น ให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทุกด้าน จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยเด็กควรได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหวสำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ออกแบบการจัดกิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยองค์รวมผ่านการเล่นและการเรียนรู้อย่างหลากหลาย ซึ่ง ดิวิอ์ กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ที่เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ในกระบวนการเรียนการสอนเป็นการเตรียมสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ และเรียนรู้วิธีการเรียน เพื่อให้ได้รับและ

เกิดความเข้าใจจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียน ในสังคม และประสบการณ์ถือเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของเด็กปฐมวัย ถ้าประสบการณ์นั้นได้รับการดูแล และสนับสนุนจากผู้ใหญ่ที่เหมาะสม จะทำให้ประสบการณ์นั้นๆ มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของเด็ก กล่าวคือ เด็กจะสามารถเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสมองอย่างสมบูรณ์ (Dewey, 1916 อ้างถึงใน Joyce & Weil, 2000 ; กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, 2547) การจัดการศึกษาปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาเด็กทั้งตัว (Whole Child) (Jalongo & Isenberg, 2000) แนวคิดนี้สอดคล้องกับ เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2546) ที่กล่าวว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยปัจจุบันมุ่งไปที่การพัฒนาโดยองค์รวมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีกระบวนการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาทักษะทางด้านปัญญาและด้านอื่น ๆ อย่างครอบคลุม โดยกระบวนการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัยต้อง 1) สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก 2) ผูกทักษะกระบวนการคิด 3) เรียนรู้จากประสบการณ์จริง 4) ปลูกฝังคุณธรรมและ 5) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นทุกเวลาทุกสถานที่ ซึ่งการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ดีต้องสามารถทำให้เด็กพัฒนาในทุกด้าน และสามารถสร้างความรู้ตามวัยได้ด้วยตนเอง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2527) ทรงเสนอแนะการจัดสภาพแวดล้อมของชั้นเรียนในระดับอนุบาลไว้ว่าให้จัดเหมือนบ้านมีมุมการเรียนรู้ ซึ่งแนวพระราชดำรินี้มาจากพระราชนิพนธ์เบ็ดเตล็ด เรื่อง ทักษะการเรียนการสอนของญี่ปุ่นว่า “.....การสอนชั้นอนุบาล 1 ยังไม่มีการสอนหนังสือ จัดเด็กเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2-4 คน จะสอนให้เด็กอยู่ในระเบียบ รู้จักอยู่ร่วมกับหมู่คณะทำกิจกรรม เช่น เดินเข้าจังหวะ นั่งนิ่งๆ ฟังนิทาน การสอนเด็กๆ ขนาดนี้มีครูผู้ช่วยครูอีกคนหนึ่ง การจัดห้องเขาย้ายจัดเหมือนบ้าน” ถือได้ว่าเป็นแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนที่สำคัญในระดับปฐมวัย คือการจัดชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กโดยจัดให้มีมุมประสบการณ์มุมสนใจ หรือศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้เด็กมีโอกาสฝึกทักษะจากการปฏิบัติและเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมที่มีความหมายต่อตัวเด็ก เรียนรู้จากการทำงานคนเดียว ทำงานเป็นกลุ่มเล็ก เกิดการช่วยเหลือแบ่งปันกันภายในกลุ่ม ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์และการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสนับสนุนพัฒนาการและการเรียนรู้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก

สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก เพราะสภาพแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยให้ครูบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งจะส่งผลต่อการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม จากการจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ที่แตกต่างกัน การจัดสภาพแวดล้อมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน และ 2) สภาพแวดล้อมทางจิตภาพ ประกอบด้วย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับเด็ก (อุไรวาส ปรีดีติติก, 2552) โดยสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนควรมีที่เล่นได้ มีชีวิตชีวา ภายในห้องเรียนควรจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ หรือมุมประสบการณ์ต่างๆ เช่น มุมบล็อก มุมบ้าน มุมหนังสือและมุมศิลปะ ซึ่งเป็นมุมหลักที่ต้องมีในห้องเรียน การจัดศูนย์การเรียนรู้จะช่วยให้ประสบการณ์การเรียนรู้มีความหมายกับเด็กมากขึ้น เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างองค์รวมของเด็กเล็ก ศูนย์การเรียนรู้หรือมุมต่างๆ จะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ตรง วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายควรมีความสัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ หรือบทเรียนที่กำลังดำเนินอยู่ในขณะนั้น ซึ่งสภาพแวดล้อมในห้องเรียนจะส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ ผิวกายการช่วยเหลือตนเอง เรียนรู้การช่วยเหลือผู้อื่น และเรียนรู้ทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ ที่แฝงอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างบูรณาการ Gestwicki (1999) นานเตอร์ ธรรมบวร (2549 ก) ; และสุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ (2550 ก-ข)

การจัดสภาพแวดล้อมแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ควรประกอบด้วย 1) มีศูนย์การเรียนรู้ที่หลากหลาย และออกแบบการจัดศูนย์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน 2) พัฒนาทักษะการเข้ากลุ่ม 3) บูรณาการการสอนและการเรียนรู้จากหน่วยที่กำลังเรียน ซึ่งศูนย์การเรียนรู้สามารถจัดเป็นบริเวณเล็กๆ ในห้องเรียน เพื่อให้โอกาสเด็กในการตัดสินใจเลือกทำงานคนเดียว หรือมีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองจากการที่ครูได้วางแผน จัดเตรียม วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ ให้เด็กได้มีโอกาสเลือก สร้างประสบการณ์ตามความสนใจ และความต้องการของเด็กเอง เด็กทำงานด้วยตนเอง ทำงานกับครู กับกลุ่มเพื่อนกลุ่มเล็กๆ จากกิจกรรม

อิสระที่เลือก ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ต้องประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม และเปิดกว้าง ตอบสนองระดับพัฒนาการได้หลายระดับ และครูควรกำหนดมาจากหน่วยที่เป็นความต้องการและความสนใจของเด็ก ออกแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ที่พัฒนาความคิดรวบยอด เน้นวิธีการบูรณาการในหลักสูตรและการสอน ซึ่งทักษะการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมจะเกิดขึ้นพร้อมกันในขณะที่เด็กทำงานในหลายๆ ศูนย์การเรียนรู้ ประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากศูนย์เหล่านี้จะช่วยสร้างเด็กให้มีความเข้าใจตนเอง และเข้าใจสิ่งแวดล้อมในชีวิตรอบตัวของเด็ก ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นรูปแบบวิธีการที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเด็ก และจะมีความหมายมากยิ่งขึ้นถ้าจัดอย่างมีเป้าหมาย นอกจากนี้ เด็กสามารถเรียนรู้ได้ดีจากการใช้ศูนย์การเรียนรู้เพราะช่วยผ่อนคลาย ให้อิสระเด็กในการศึกษา สัมผัส ค้นคว้า ทดลองจากการเล่นในศูนย์การเรียนรู้ และเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคล (นิตยา ประพตกิจ, 2536; Day, 1983; Essa, 1992; Spodek, Saracho & Davis, 1991 ; Plattillo & Elizabeth , 1992 ; Rice, 2006; Bottini & Grossman, 2005 ; Jacob & Crowley, 2007; Mcdaniels, 2009 ; Opitz, 2010) ดังนั้นคุณค่าจากการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นการพัฒนา การเรียนอย่างอิสระเนื่องจากในแต่ละศูนย์การเรียนรู้จะมีกิจกรรมที่เด็กต้องลงมือทำและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้เด็กมีโอกาสนในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การคิดแก้ปัญหา การแสดงออก ทักษะภาษาและทักษะการทำงานกลุ่ม การจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมจะก่อให้เกิดพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในหลายหน่วยงาน พบว่า เด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีระดับพัฒนาการลดลง อาทิ รายงานจากสำนักรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) ในปี 2548 พบว่ามาตรฐานด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 4, 5 และ 6 คุณภาพระดับดี เพียงร้อยละ 11.1 , 18.2 และ 28.1 นอกนั้นอยู่ในระดับพอใช้ และจากสรุปรายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2547 พบว่าพัฒนาการด้านสติปัญญาอยู่ในระดับปานกลาง ปีการศึกษา 2549 นักเรียนร้อยละ 97.98 และร้อยละ 90.53 มีพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ สังกะตามลำดับอยู่ในระดับดี ในขณะที่ยัง

มีนักเรียนร้อยละ 69.65 และร้อยละ 52.67 มีพัฒนาการด้านร่างกายและพัฒนาการด้านสติปัญญา ตามลำดับอยู่ในระดับดีและในปีการศึกษา 2551 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการอยู่ในระดับดี โดยมีพัฒนาการด้านสังคมสูงสุดร้อยละ 98 รองลงมาคือ พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ ร้อยละ 93.86 พัฒนาการด้านร่างกาย ร้อยละ 71.67 และพัฒนาการด้านสติปัญญาต่ำสุดร้อยละ 59.17 ซึ่งร้อยละของนักเรียนตามระดับพัฒนาการทั้ง 2 ชุดดังกล่าว และทั้ง 2 ปีการศึกษา มีจำนวนแตกต่างกันค่อนข้างมากแสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนส่วนหนึ่งอาจไม่ได้จัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กเรียนเป็นองค์รวมอย่างแท้จริง จึงควรมีการเพิ่มการจัดประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการโดยองค์รวม เพื่อให้ครูผู้สอนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเด็กโดยองค์รวม และให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเต็มตามศักยภาพเนื่องจากพัฒนาการทุกด้านมีความสัมพันธ์กัน และการที่พัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งยังได้รับการพัฒนาไม่เหมาะสมย่อมส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านอื่นๆ ด้วย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, 2550) และจากผลการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมเด็กไทย พบว่าเด็กไทยมีพัฒนาการแบบองค์รวมสมวัยต่ำสุด และการประเมินสถานการณ์และทดสอบพัฒนาการอย่างคัดกรองในเด็กปฐมวัย (อายุ 0-5 ปี) พบว่า 1 ใน 5 ของเด็กในช่วงอายุ 3-5 ปีแรกมีพัฒนาการค่อนข้างช้า ระดับสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นตามอายุ โดยภาพรวมเด็กปฐมวัยมีแนวโน้มพัฒนาการล่าช้าในด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม สติปัญญาและจริยธรรม ซึ่งถือเป็นวิกฤติของเด็กปฐมวัย นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้รายงานสรุปความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ปี พ.ศ. 2542-2551 พบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการด้านสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ลดลง (ลัดดาวัลย์ เหมาะสุวรรณ และคณะ, 2547 ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552 ก ,ข)

จากการศึกษาผลงานวิจัยด้านศูนย์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัย มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ ทำให้เด็กมีความพร้อมเพิ่มขึ้น และการจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์เล่นสมมติที่ส่งเสริมความสนใจในการอ่านและเขียนของเด็กทำให้เด็กมีพฤติกรรมความสนใจในการอ่านและเขียนเพิ่มขึ้น ประกอบกับการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการ

เรียนการสอนคณิตศาสตร์สำหรับเด็กวัยอนุบาลโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ที่มีสัญญาณการเรียนรู้ ทำให้เด็กอนุบาลมีความสามารถทางคณิตศาสตร์สูงขึ้น ประกอบกับเวโรนิกา Veronica (2002) ได้ศึกษาวิจัยและออกแบบการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ด้วยสื่อวัสดุทางภาษาที่มีต่อความสามารถและความสนใจในการอ่านของเด็กปฐมวัยในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสังเกตพบว่าเด็กในห้องเรียนมีระดับความสามารถและความสนใจในการอ่านต่ำกว่าเกณฑ์ จึงออกแบบการจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ประกอบไปด้วยสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ทางภาษาไว้น 5 ศูนย์การเรียนรู้ เมื่อเวลาผ่านไป 1 สัปดาห์สังเกตพบว่า เด็กมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความพยายามมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามที่มอบหมายสนใจกับการเล่นในศูนย์มากขึ้น และเห็นพฤติกรรมด้านบวกมากขึ้นโดยเฉพาะการระวัง รักษาในการใช้สื่ออุปกรณ์ในศูนย์ และพบบทบาทความเป็นผู้นำในตัวเด็ก โดยผลจากการวิจัยทั้งหมดนี้ส่งผลร่วมกันในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

นอกจากนี้ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และคณะ (2544) ได้สรุปการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนอนุบาลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของประเทศไทยว่า ในภาพรวมสภาพแวดล้อมทางการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันไม่ใช่สภาพแวดล้อมที่พึงปรารถนาและเอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการศึกษาและข้อเสนอแนะของพัชนี วงษ์ยานิยม (2545) ที่พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กภาคกลาง ไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย และได้ให้ข้อเสนอแนะในการวิจัยไว้ว่า ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดสภาพแวดล้อมว่าควรจัดอย่างไรที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยมากขึ้น จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก และการจัดสภาพแวดล้อมแบบศูนย์การเรียนรู้เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นที่ทดลองและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบวิธีการสอนการจัดประสบการณ์ในขอบข่ายของภาควิชาครุศาสตร์และเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษา ได้สังเกตพฤติกรรมเด็ก สังเกตการเรียนการสอน ฝึกสอนและทดลองค้นคว้าเกี่ยวกับการศึกษาในระดับการศึกษาปฐมวัย เป็นแหล่งสาธิตงานการศึกษา และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการศึกษาแก่บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเพื่อเป็นที่ทดลองและวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการ

ด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัยและเพื่อเป็นสวัสดิการแก่บุตร - ธิดาของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ได้เปิดรับนักเรียนในระดับปริชาล(อายุ 2-3 ปี) และอนุบาลปีที่ 1 (อายุ 3-4 ปี) ในปีการศึกษา 2552 และจากสรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา และผู้ปกครองในชุมชนใกล้เคียง สรุปได้ว่า โรงเรียนสาธิต ควรจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อม เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทุกด้าน ประกอบกับการก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่แล้วเสร็จ และยังมีได้ดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และจากวัตถุประสงค์ลัษณ์ของโครงการจัดตั้งโรงเรียนสาธิตที่ระบุว่าเป็นสถานที่ฝึกสอน และทดลองค้นคว้าเกี่ยวกับการศึกษา เป็นแหล่งสาธิต และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการศึกษา ปฐมวัยแก่บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก และจากบทบาพหน้าทีของผูวิจัย ในฐานะเป็นอาจารย์โปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิมีบทบาทหน้าทีในการสอนและวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนา และหาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาวิกฤติพัฒนาการของเด็กไทยที่ล่าช้าไม่สมวัยมีสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ จึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมขึ้น จากการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ทั้งของไทยและของต่างประเทศ ตามหลักการแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 โดยศูนย์การเรียนรู้แต่ละศูนย์คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เด็กได้เรียนรู้จากการเล่น ผ่านการลงมือปฏิบัติโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่สอดคล้องกับหลักพัฒนาการ และวุฒิภาวะของเด็ก การจัดสื่อของเล่นที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับตัวเด็กบุคคลสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน โดยผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ภายในศูนย์การเรียนรู้แต่ละศูนย์ และรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ที่ผูวิจัยสร้างขึ้นมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่สูงขึ้น ตลอดจนได้แนวทางสำหรับครู ผู้บริหารและสถานศึกษาในระดับปฐมวัยสามารถนำแนวคิด รูปแบบ วิธีการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ไปใช้ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักพัฒนาการเด็กที่มีประสิทธิภาพรูปแบบหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม
2. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้

สมมติฐานการวิจัย

รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมทำให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสูงขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กปฐมวัย อายุ 3-4 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 19 คน ผู้บริหารและครูผู้สอนระดับปฐมวัยจำนวน 4 คน ในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 2. ตัวแปรที่ศึกษา
- ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้
ตัวแปรตาม คือ พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็ก ปฐมวัยประกอบด้วย

- 2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย
- 2.2 พัฒนาการทางด้านอารมณ์-จิตใจ
- 2.3 พัฒนาการด้านสังคม
- 2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษา และวิเคราะห์หลักการ แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการเรียนรู้ และการจัดการศูนย์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัย
2. ศึกษาฐาน และวิเคราะห์การจัดการศูนย์การเรียนรู้ของสถานศึกษาปฐมวัยต้นแบบในประเทศไทย และสหรัฐอเมริกา
3. ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus

group discussion) กับผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดชัยภูมิ ผู้บริหารและครูปฐมวัยในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 14 คน โดยสนทนากับเกี่ยวกับการจัดศูนย์การเรียนรู้ ลักษณะของศูนย์ จำนวนศูนย์ที่เหมาะสม รูปแบบการจัดกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ วิธีการประเมินพัฒนาการ และการจัดการศูนย์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

4. สังเคราะห์ โครงสร้างรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม คู่มือการใช้รูปแบบ แผนการจัดประสบการณ์ และแบบประเมินพัฒนาการเด็ก (อายุ 3-4 ปี) นำเสนอคณะกรรมการ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ ทำการปรับปรุงโครงสร้างรูปแบบ คู่มือการใช้รูปแบบ แผนการจัดประสบการณ์ และแบบประเมินพัฒนาการ

5. นำโครงสร้างรูปแบบ และเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและมีคุณวุฒิระดับปริญญาเอกด้านการศึกษาศึกษาปฐมวัย จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม และความสอดคล้องขององค์ประกอบ ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำรูปแบบ เครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงต่อไป

ระยะที่ 2 การวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารและครูปฐมวัยโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีความรู้ความเข้าใจในการใช้รูปแบบการจัดการศูนย์ โดยการประชุมชี้แจง นัดหมายการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ และลงมือจัดประสบการณ์ตามรูปแบบ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ดำเนินการวิจัย 3 วงจร กับ 3 หน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลา 3 สัปดาห์

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบ The One group, pretest posttest design ใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ จัดการเรียนการสอน 8 หน่วยการเรียนรู้ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 (อายุ 3-4 ปี) จำนวน 19 คน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

เครื่องมือการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับหลักการ แนวคิดและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัย ทฤษฎีพัฒนาการและการเรียนรู้ และเครื่องมือที่เป็นแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 เครื่องมือ คือ

1. แผนการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม จำนวน 15 แผนการจัดประสบการณ์ 3 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ 1) หน่วยข้าวเหนียว 2) หน่วยผักพื้นบ้าน และ 3) หน่วยผลไม้ของไทย ซึ่งทุกแผนการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 5 ขั้น คือ 1) ขั้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นการแนะนำศูนย์การเรียนรู้ 3) ขั้นเด็กเลือกศูนย์การเรียนรู้ 4) ขั้นการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) ขั้นสรุปการเรียนรู้ร่วมกัน

2. แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู

3. แบบบันทึกความสนใจเข้าเล่นศูนย์การเรียนรู้

ระยะที่ 3 เครื่องมือ คือ

1. แผนการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม จำนวน 8 หน่วยการเรียนรู้ 40 แผนการจัดประสบการณ์ ใช้เวลาแผนละ 30 นาที

2. แบบประเมินพัฒนาการเด็ก อายุ 3-4 ปี ซึ่งเป็นแบบประเมินภาคปฏิบัติ และแบบสังเกต จำนวน 48 ข้อ ประกอบด้วย

2.1 แบบประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย 10 ข้อ

2.2 แบบประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ 10 ข้อ

2.3 แบบประเมินพัฒนาการด้านสังคม 18 ข้อ

2.4 แบบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญา 10 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสร้างข้อสรุปที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบ

2. วิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยระยะที่ 2 การเตรียมความพร้อมในการใช้รูปแบบ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างข้อสรุปเชิงพรรณนา

3. วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยระยะที่ 3 การศึกษาผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม โดยใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ โดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และใช้สถิติทดสอบ Wilcoxon Signed Ranks Test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

ผลการวิจัยระยะที่ 1 รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมมี 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมาและหลักการของรูปแบบ 2) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 4) ขั้นตอนการสอนของรูปแบบ 5) ระบบสนับสนุน 6) การจัดการศูนย์การเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมก่อนการเข้าเรียนตามศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ ค้นหาเสนอหัวข้อที่เด็กๆ จะเรียน และแจ้งข้อตกลงในการใช้ศูนย์การเรียนรู้

ขั้นที่ 2 แนะนำศูนย์การเรียนรู้ เป็นการแนะนำชื่อศูนย์การเรียนรู้ กิจกรรมภายในศูนย์ และสาธิตการใช้สื่อ อุปกรณ์ โดยครู

ขั้นที่ 3 เด็กเลือกศูนย์การเรียนรู้ เป็นการให้อิสระเด็กเลือกเข้าศูนย์การเรียนรู้ที่สนใจ

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เด็กปฏิบัติกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้

ขั้นที่ 5 สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วยการให้ เด็กๆ นำผลงานมาแสดงและเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่ทำ ครูบันทึกและสรุปการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับความสนใจในการเลือกเข้าศูนย์ การทำกิจกรรมและการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้น

จุดเด่นของรูปแบบ คือ 1) เด็กมีอิสระในการเลือกเข้าศูนย์การเรียนรู้ตามความสนใจ ซึ่งจุดเด่นข้อนี้จะช่วยเตรียมความพร้อมด้านการคิด และการให้เหตุผล 2) ในศูนย์การเรียนรู้ทั้ง 6 ศูนย์ ซึ่งประกอบด้วย ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์หนังสือ ศูนย์ศิลปะ ศูนย์เล่นสมมติ ศูนย์บล็อก และศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกิจกรรมให้เด็ก ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองที่มีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก กิจกรรมในศูนย์ถูกออกแบบให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกสัปดาห์

3) ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กและความแตกต่างระหว่างบุคคล และในขั้นสรุปการเรียนรู้ร่วมกันเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสนใจในการเลือกเข้าศูนย์ เพื่อครูจะได้นำข้อมูลไปจัดกิจกรรมได้ 4) ขั้นตอนการสอนของรูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

ผลการวิจัยระยะที่ 2 การเตรียมความพร้อมในการใช้รูปแบบ มีรายละเอียดในแต่ละวงจร ดังนี้

ในวงจรที่ 1 เป็นการนำรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยครูปฐมวัยจำนวน 4 คน จัดประสบการณ์แบบศูนย์การเรียนรู้ หน่วยข่าวเหินหวา พบว่า ภาพรวมในการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบ ครูมีปัญหาในการจัดการชั้นเรียน และการควบคุมชั้นเรียน เด็กๆ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง เช่น ไม่เก็บของเล่นเข้าที่เดิม ครูต้องเตือนบ่อยๆ เด็กๆ เกิดความสับสนในขั้นตอนการเลือกศูนย์และข้อตกลงที่กำหนดไว้ ครูสะท้อนผลว่า เนื่องจากการจัดประสบการณ์แบบใหม่สำหรับเด็กๆ และครูของโรงเรียนสาธิตฯ จึงทำให้ยังไม่ราบรื่น ทั้งครูทั้งเด็ก กิจกรรมบางกิจกรรมยากเกินไปสำหรับเด็ก และในช่วงเด็กทำกิจกรรมในศูนย์ ควบคุมครูประจำทุกศูนย์ จะช่วยให้การเรียนรู้ของเด็กเกิดประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยได้เสริมความรู้ให้กับครูเพิ่มเติม และได้ดำเนินการปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์ร่วมกับครู ด้วยขั้นตอนการสอนเดิม เพิ่มรายละเอียดในขั้นตอนการสอนให้ชัดเจนมากขึ้น กิจกรรมในศูนย์ปรับให้ง่ายและน่าสนใจในทุกศูนย์ เน้นเด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง ผู้วิจัยเสริมความรู้ให้กับครูในทุกขั้นตอนของการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบ เสริมเทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ และเทคนิคการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย

ในวงจรที่ 2 จากการสังเกตพบว่า ช่วงเริ่มกิจกรรมเมื่อครูใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ และเชื่อมต่อการย้ายและอธิบายข้อตกลงในการเข้าศูนย์การเรียนรู้ เด็กๆ ตั้งใจ นั่งเงียบได้นานขึ้น และต้องการได้รับคำชมว่าเป็นเด็กดี น่ารัก ตลอดสัปดาห์นี้ครูยังต้องย้ายข้อตกลงบ่อยๆ และยังมีเด็กบางคนเล่นเพียงศูนย์เดียวทั้งสัปดาห์ คือ ศูนย์บล็อก จากการสังเกตเด็กเล่นสร้างได้อย่างอิสระ ตามจินตนาการ มีสมาธิมากขึ้น เล่นได้นานขึ้น และสนใจเฉพาะกับผลงานที่กำลังทำอยู่ตรงหน้าเท่านั้น ครูเข้าใจ

กระบวนการในการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบมากขึ้น เด็กเริ่มคุ้นเคยและปฏิบัติตามข้อตกลงได้ ครูกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น รวมทั้งมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ดังนั้นกิจกรรมน่าสนใจดี เด็กๆ จะตื่นตัวมาก เนื่องจากเมื่อก่อนไม่เคยได้ลงทำกิจกรรมแบบนี้ เด็กๆ ได้เลือกเองอย่างอิสระตามความสนใจ เด็ก เริ่มเข้าใจระบบมากขึ้น จากการสะท้อนผลรวมกับครู ด้วยการให้ครูช่วยวิเคราะห์ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมทั้ง 5 ขั้นตอน และเพิ่มรายละเอียดของกิจกรรมทั้ง 6 ศูนย์การเรียนรู้ ผู้วิจัยเสริมความรู้แก่ครูเพิ่มเติมเกี่ยวกับเทคนิคการจัดกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการเด็ก และได้ปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อนำไปใช้ในวงจรต่อไป

ในวงจรที่ 3 ช่วงเริ่มต้นของกิจกรรม เมื่อครูใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบในขั้นเตรียมความพร้อม ครูสามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น เด็กๆ ตั้งใจฟัง เด็กนั่งมากขึ้น ตั้งใจฟังครูอย่างจดจ่อ สนใจการทำกิจกรรมมากขึ้น ในช่วงของการเลือกศูนย์การเรียนรู้ เด็กๆ ที่สามารถตัดสินใจเลือกเข้าศูนย์ที่ตนสนใจ และตั้งใจปฏิบัติตามกิจกรรมอย่างเจียวๆ ยืนรอเพื่อที่จะเข้าศูนย์ศิลปะอย่างเป็นระเบียบ เด็กๆ ทำกิจกรรมและพูดอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังทำตลอดเวลา ครูสามารถจัดกิจกรรมได้คล่องขึ้น เด็กๆ นิ่ง และตั้งใจฟังมากขึ้น รวมทั้งสนใจในการทำกิจกรรมเป็นเวลานาน ครูสะท้อนผลได้มากขึ้น กล้าซักถาม แสดงความคิดเห็น และความสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมมากขึ้น โดยสรุปด้านการจัดการดีขึ้น เด็กๆ เข้าใจระบบมากขึ้น ด้านกิจกรรมน่าสนใจ และมีอุปการะมากขึ้น ด้านเวลา ครูปลื้มวัยสะท้อนว่าเหมาะสมแล้ว ในช่วงท้ายของวงจร ครูลงไปนั่งทำกิจกรรมกับเด็กๆ และครูบอกว่า "สนุกดี ทำไม่ตอนเป็นเด็กถึงไม่ได้ทำแบบนี้บ้าง " แบบบันทึกความสนใจเข้าเล่นศูนย์การเรียนรู้ของเด็กสามารถบอกความสนใจของเด็กและใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมในศูนย์ได้เป็นอย่างดี

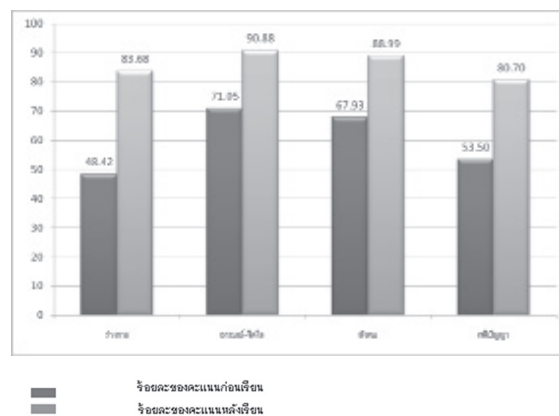
ในวงจรนี้ครูแสดงความคิดเห็นว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้มีประโยชน์ต่อเด็กๆ เด็กและครูมีความสุข ดังจะเห็นได้จากเด็กๆ ไม่ขาดเรียนจะมาโรงเรียนแต่เช้า และจะรีบเร่งเข้าไปที่ศูนย์ทันที รวมทั้งเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยว่า ควรทำสัญลักษณ์หรือใช้เชือกกั้นวอร์นัยเปิด เพื่อให้เด็กๆ ได้ทำกิจกรรมอื่นตามตารางกิจกรรมประจำวันก่อน สำหรับความเข้าใจของครูเกี่ยวกับรูปแบบ พบว่า ครูเข้าใจกระบวนการจัดกิจกรรม

ตามรูปแบบ สามารถจัดกิจกรรมตามขั้นตอนของรูปแบบได้ รวมทั้งเข้าใจและบันทึกพฤติกรรมเด็กลงในแบบสังเกตได้ และสามารถประเมินพัฒนาการเด็กได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงยุติการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยระยะที่ 3 การพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม โดยใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้

1. รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาให้เด็กกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนพัฒนาการแบบองค์รวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา พบว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการประเมินพัฒนาการเด็กแบบองค์รวมของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง จำแนกเป็นรายด้าน แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงคะแนนพัฒนาการด้านร่างกายก่อนการทดลอง

จากภาพที่ 1 แสดงคะแนนพัฒนาการด้านร่างกายก่อนการทดลอง เป็นร้อยละ 48.42 ด้านอารมณ์-จิตใจ ร้อยละ 71.05 ด้านสังคม ร้อยละ 67.93 และด้านสติปัญญา ร้อยละ 53.50 และคะแนนหลังการทดลองพบว่า ด้านร่างกาย เป็นร้อยละ 83.68 ด้านอารมณ์-จิตใจ ร้อยละ 90.88 ด้านสังคม ร้อยละ 88.99 และด้านสติปัญญา ร้อยละ 80.70

3. กลุ่มตัวอย่างสนใจเข้าเล่นศูนย์วิทยาศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 22.10 รองลงมาคือ ศูนย์ศิลปะ ร้อยละ 18.50 และศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 16.24 ตามลำดับ และศูนย์ที่มีจำนวนเด็กสนใจเข้าเล่นน้อยที่สุดคือ ศูนย์บลิ๊ก ร้อยละ 14.11

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผลปรากฏว่า รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมที่พัฒนาขึ้น สามารถพัฒนาให้กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการแบบองค์รวมสูงขึ้น ผลจากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปรายดังนี้

1. ผลการพัฒนาแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม สามารถอภิปรายได้ว่า ลักษณะของรูปแบบการจัดการสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัย และตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคล ซึ่ง Rice (2006) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นการเรียนที่ยืดหยุ่นสูง เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้เป็นการเตรียมโอกาสในการคิด ตัดสินใจเลือกที่จะทำงานที่ตนสนใจ ตามระดับความสามารถ เป็นการตอบสนองการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล เด็กบางคนต้องการเวลามากในการทำกิจกรรม บางคนต้องการเวลาน้อย ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นแหล่ง จูงใจ และท้าทายการเรียนรู้ เด็กได้พัฒนาทักษะชีวิตที่เป็นธรรมชาติจากการใช้ศูนย์การเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการจัดการเวลา ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และความยืดหยุ่นในการอยู่ร่วมกัน รวมทั้งความเข้าใจในสิ่งรอบตัวและเข้าใจโลก การเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ จึงเป็นการเรียนแบบยืดหยุ่นเป็นสำคัญ เด็กมีอิสระในการเลือกเข้าศูนย์การเรียนรู้ตามความสนใจ ในแต่ละศูนย์มีกิจกรรมที่ออกแบบให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับหน่วยที่กำลังเรียนสอดคล้องกับ นิตยา ประพฤติกิจ (2536) ที่กล่าวว่าสิ่งสำคัญในการจัดศูนย์การเรียนรู้คือ ต้องมีกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติอย่างไม่เบื่อหน่าย ไม่กำหนดกฎเกณฑ์จนเกินไป หรือบังคับเด็กจนเกินไป เด็กๆ ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองที่มีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก และ ขั้นตอนการสอนของรูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา รูปแบบการจัดการมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความเป็นมาและหลักการของรูปแบบ 2) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 3) วัตถุประสงค์ 4) ขั้นตอนการสอน 5) ระบบสนับสนุน และ 6) การจัดการศูนย์การเรียนรู้ และในขั้นตอนการสอนมีรายละเอียดแต่ละขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม เป็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมเพื่อเรียกความสนใจของเด็กปฐมวัยก่อนการเข้า

เรียนตามศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อให้มีสมาธิพร้อมที่จะเริ่มกิจกรรมใหม่ และเพื่อให้เด็กผ่อนคลายความเครียด แล้วครูปฐมวัยจึงนำเสนอหัวข้อที่เด็กๆ จะเรียน และแจ้งข้อตกลงในการใช้ศูนย์การเรียนรู้

ขั้นที่ 2 แนะนำศูนย์การเรียนรู้ เป็นการแนะนำชื่อศูนย์การเรียนรู้ กิจกรรมภายในศูนย์ และสาธิตการใช้สื่อ อุปกรณ์ โดยครู ซึ่งแต่ละศูนย์จะมีจุดมุ่งหมายและกิจกรรมที่แตกต่างกัน ศูนย์การเรียนรู้จะสนับสนุนการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มีกิจกรรมสำหรับเด็กได้ทำด้วยตนเองอย่างอิสระ และศูนย์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้น จะเป็นศูนย์ที่มีการจัดได้อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน และมีการตั้งจุดมุ่งหมายของแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 3 เด็กเลือกศูนย์การเรียนรู้ เป็นการให้อิสระเด็กเลือกเข้าศูนย์การเรียนรู้ที่สนใจสอดคล้องกับ Day (1983) ที่กล่าวว่าศูนย์การเรียนรู้มีความสำคัญ กับธรรมชาติและการเรียนรู้ของเด็ก ความอยากรู้อยากเห็น และความสนใจในการเรียน เด็กมีอิสระในการเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเองได้ โดยจัดให้มีการทดลอง ค้นคว้า สืบค้น สอดคล้องกับออปิทซ์ Opitz (2010) ที่กล่าวว่าศูนย์การเรียนรู้ เป็นพื้นที่เล็กๆ ที่จัดขึ้นในห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้เลือกทำงานที่เขาสนใจตามลำพังหรือทำงานกับกลุ่มเพื่อน ได้สำรวจ สืบค้นกับสื่อวัสดุและอุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้และยังช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ของเด็กด้วย นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ครูแนะนำ เสริมแรง ให้กำลังใจและสนับสนุนการขยายการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ เด็กปฏิบัติกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้ ทำให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติสัมผัส สืบค้น มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ คนและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งจะสามารถช่วยให้เด็กพัฒนาการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว ซึ่ง Bruner (1963 อ้างถึงในทิศนา ชวนมณี, 2548) เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติ จากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน กิจกรรมในขั้นนี้ เด็กๆ จะนำผลงานมาแสดงและเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่ทำ คาบวันทีกและสรุปการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่ง Vygotsky (Cited in Rogoff,

1990 อ้างถึงในอาร์มอนด์ สุวรรณपाल, 2549) กล่าวว่า เด็กเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับคน สื่อ สิ่งแวดล้อม เด็กไม่เพียงแต่ได้เรียนรู้จากสิ่งที่ครูสอนเท่านั้น แต่เด็กได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มเพื่อน ได้พัฒนาทักษะทางภาษา ดังนั้นในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก จึงควรจัดเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยน และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

2. ผลการเตรียมความพร้อมในการใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยปฏิบัติการ 3 วงจร เพื่อให้ผู้บริหารและครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีความรู้ความเข้าใจในการนำรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ไปใช้จัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย และเพื่อพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องที่พบในแต่ละวงจร จากการใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมของครูในการใช้รูปแบบ ในช่วงแรกของการทดลองใช้ ครูได้มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์และเตรียมการสอนเป็นอย่างดี แต่เมื่อปฏิบัติการสอน พบว่า ครูยังสับสนในขั้นแนะนำศูนย์การเรียนรู้ และเลือกศูนย์การเรียนรู้ ประกอบกับเด็กยังไม่เข้าใจระบบในการเข้าเล่นตามศูนย์ต่างๆ จึงทำให้การจัดกิจกรรมในช่วงนี้ไม่ค่อยราบรื่นนัก ส่วนในเรื่องการใช้แบบบันทึกความสนใจเข้าเล่นศูนย์การเรียนรู้ของเด็ก การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กพบว่าครูยังมีคำถามในการบันทึกและการสังเกตอยู่ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยเสริมความรู้ แก่ครูในเรื่อง เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ การสังเกตและการบันทึกพฤติกรรมแล้ว ทำให้ครูมีความเข้าใจเพิ่มขึ้น ครูศึกษาและวิเคราะห์แผนการจัดประสบการณ์แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้วิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมในศูนย์ และสามารถจัดกิจกรรมได้ดีขึ้น รวมทั้งเด็กเข้าใจระบบการเรียนรู้ตามรูปแบบมากขึ้น จนกระทั่งในท้ายวงจรที่ 3 ครูสามารถจัดกิจกรรมตามรูปแบบได้ดีขึ้น เข้าใจแผนการจัดประสบการณ์ รวมทั้งแบบบันทึกต่าง ๆ และรู้สึกสนุกกับกิจกรรมในแต่ละศูนย์ ซึ่งการใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับวิธีการหนึ่งในการวิจัยการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งวิธีการนี้สนใจศึกษาว่าครูแต่ละคนมีวิธีการในการนำหลักสูตรหรือหน่วยการเรียนรู้ไปใช้อย่างไร ครูมีการรับรู้อย่างไร โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และสะท้อนแสดงความคิดเห็น (Marsh & Willis, 2007) การวิจัยปฏิบัติการเป็นประเภทของการแก้ปัญหา Christensen et.al.

2000 (อ้างถึงใน Marsh & Willis, 2007) สืบเสาะเพื่อแก้ปัญหา ริเริ่มและมีลักษณะเป็นวงจร เช่น ครูวิเคราะห์และต้องการแก้ปัญหาทางการศึกษาที่สนใจ เริ่มขึ้นวางแผนที่จะนำไปใช้ ขั้นตอนการนำไปใช้ ครูคิดอย่างไร ทำอย่างไร สังเกต สะท้อน ผลอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยน เรียนรู้และวางแผนใหม่และประเมินว่าเกิดอะไรขึ้นในแต่ละวงจร จนประสบความสำเร็จ และครูผู้ร่วมวิจัยเกิดการเปลี่ยนแปลง คือครูต้องเข้าใจเรื่องแผนการจัดประสบการณ์ และเข้าใจวิธีการในการจัดการศูนย์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดการด้านสื่อโดยการจัดสื่อประจำศูนย์ให้เพียงพอกับความต้องการและจำนวนของเด็ก และการจัดการด้านเด็ก อาทิ ถ้าเด็กไม่เข้าเล่นในศูนย์เลย หรือไม่เปลี่ยนศูนย์เลย ครูควรมีเทคนิควิธีการในกระตุ้น เชิญชวนด้วยกิจกรรมที่น่าสนใจ ท้าทายความสามารถของเด็ก หรือเด็กไม่เก็บของเล่นเข้าที่เมื่อเลิกเล่นแล้ว ครูอาจใช้การเชิญชวน เมื่อเด็กเริ่มช่วยเก็บของเล่น ครูควรให้การเสริมแรงเพื่อให้เด็กปฏิบัติซ้ำ และท้ายที่สุดสิ่งที่ครูควรจัดการคือการจัดการการเรียนรู้เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาในทุกทักษะอันจะส่งผลต่อพัฒนาการเด็กทุกด้านต่อไป

จากการวิจัยจำนวนมาก พบว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้สำหรับการเตรียมครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การนำนวัตกรรมสู่โรงเรียนอย่างได้ผล โดยจะช่วยให้ครูเข้าใจ นวัตกรรมจนสามารถใช้นวัตกรรมได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ นวัตกรรมนั้นๆ ประกอบกับกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น ลงมือปฏิบัติและสะท้อนผลการปฏิบัติเพื่อปรับการใช้นวัตกรรมให้ สอดคล้องกับโรงเรียน นักเรียนอันจะนำไปสู่การใช้รูปแบบ การจัดการศูนย์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาเด็ก ปฐมวัยได้

3. ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม โดยใช้รูปแบบ การจัดการศูนย์การเรียนรู้

3.1 ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการแบบองค์รวมของกลุ่ม ตัวอย่างระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้รูปแบบ การจัดการศูนย์การเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการแบบองค์รวมสูงขึ้น สอดคล้องกับ สมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของรูปแบบ สอดคล้องกับความสนใจและธรรมชาติของเด็กปฐมวัย กิจกรรม ในศูนย์การเรียนรู้ เหมาะสมกับระดับพัฒนาการสอดคล้องกับ

ความต้องการและความสนใจของเด็ก เด็กได้เลือกเล่นอย่างอิสระตามความสนใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ นิตยา ประพฤติกิจ (2536) ที่กล่าวว่า ศูนย์การเรียนรู้ เป็นศูนย์ที่จัดขึ้น เพื่อให้เด็กมีความสนใจในเรื่องนั้นๆ ได้เข้ามาทำกิจกรรม และเมื่อเลิกสนใจแล้วก็สามารถเข้าไปทำกิจกรรมที่ศูนย์อื่นได้ และศูนย์เหล่านี้ได้จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เด็กได้สืบค้นและทดลอง ทำให้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับเรื่องที่กำลังเรียน ซึ่งแมคคิตวิต และอิลิช ออมรอด McDevitt & Ellis Omrod (2002) อธิบายเพิ่มเติมว่า ศูนย์การเรียนรู้สามารถเสริมประสบการณ์เข้าพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กกล้ามเนื้อใหญ่ บางครั้งเป็นการแสดงออกด้านจินตนาการของเด็ก การเล่นจะนำไปสู่การค้นพบ การหาเหตุผล การคิด การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและสร้างสมดุลทางอารมณ์ และเด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน สื่อ ครู และสิ่งแวดล้อม โดยการสืบเสาะค้นหาและจัดการทำทุกสิ่งรอบๆ ตัว ได้ทดลอง เล่น กับวัตถุที่หลากหลาย ช่วยให้เด็กสร้างความเข้าใจในโลกรอบๆ ตัว ซึ่ง อารมณ สุวรรณปาล (2549) กล่าวว่าสนับสนุนว่า เป็นกิจกรรมที่เด็กได้มีโอกาสเลือกกิจกรรมตามความสนใจ การปฏิบัติกิจกรรมโดยทั่วไป คือ การเล่น เด็กเลือกที่จะเล่นอะไรก็ได้ตามที่ตัดสินใจเลือกเล่น การเล่นจึงเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตเด็ก เด็กจะได้รับประโยชน์มากมายจากการที่ครูจัดไว้ให้เล่นเพื่อเด็กได้รับประสบการณ์ต่างๆ เช่น เด็กได้คุ้นเคยกับตัวหนังสือ ได้ขีดเขียน ได้เรียนรู้ทักษะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศิลปะ การเล่นจะส่งเสริมให้เด็กมีสังคมนิสัย มีความฉลาดทางอารมณ์ และเป็นพื้นฐานทางการคิดของเด็ก เด็กจะมีความคิดริเริ่มที่จะเลือกสิ่งที่ต้องการเล่น และลองเล่นตามที่เขาต้องการ ครูมีหน้าที่เพียงคอยช่วยเหลือแนะนำเด็กขณะเล่น เมื่อเด็กต้องการเท่านั้น นอกจากนี้ซีฟีลด์และแกลเปอร์ Seefeldt & Galper (2007) กล่าวเพิ่มเติมว่า การจัดการศูนย์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัย ควรเน้นแนวคิดและองค์ประกอบของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากการสร้างความหมาย บรรยายกาศและสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เต็มไปด้วยความท้าทาย มีการพูดคุยกันระหว่างเด็กกับเด็ก เด็กกับผู้ใหญ่ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเพื่อน และการได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่จะทำให้เด็กมีความสามารถในการพัฒนาทักษะ และความคิดรวบยอดในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งบีตี Beaty (1992) ได้เสนอแนะการจัดสภาพแวดล้อมแบบศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเองว่า

ครูควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อมสำหรับการสอน และสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการเป็นผู้ช่วยในการเรียนรู้สำหรับการทำงานกับเด็กแต่ละคนและกลุ่มเล็กๆ ในศูนย์การเรียนรู้ และ Greeman 1988 (อ้างถึงใน นานเนตร ธรรมบวร, 2549 ข) ยังได้เสนอแนะว่า การจัดประสบการณ์แบบศูนย์การเรียนรู้ นั้น ครูพึงระลึกเสมอว่า การเรียนรู้ชนิดใดชนิดหนึ่ง อาจไม่ได้เกิดในศูนย์การเรียนรู้ได้ ศูนย์การเรียนรู้หนึ่งโดยเฉพาะ แต่อาจเกิดขึ้นในศูนย์อื่นๆ ได้ อาทิ การเล่นสมมติ อาจเกิดขึ้นในศูนย์อื่นที่นอกเหนือจากศูนย์เล่นสมมติ หรือกิจกรรมในศูนย์ศิลปะเด็กอาจได้พัฒนาทั้งความคิดสร้างสรรค์การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ (กิจกรรม Science Arts) ทักษะการควบคุมกล้ามเนื้อย่อย พัฒนาการทางสติปัญญา และภาษาจากการคิด และสื่อสารผลงาน โดยการเล่าเรื่องหรือตั้งชื่อและอธิบายผลงาน และนิตยา ประพฤติกิจ (2536) ได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญในการจัดศูนย์การเรียนรู้ว่า ต้องมีกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติไม่เบื่อหน่าย ไม่กำหนดเกณฑ์จนเกินไป ดังนั้นครูจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการวางแผนการจัดการศูนย์การเรียนรู้ให้มีลักษณะที่พึงปรารถนา มีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการเป็นผู้ช่วยในการเรียนรู้เด็กแต่ละคนและกลุ่มเล็ก ในศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดได้ดีจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก ครูให้เกียรติกับความคิดของเด็ก ยอมรับ ให้กำลังใจ ให้การเสริมแรง จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้ นิตยา คชภักดี (2543) ยังกล่าวว่ากิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความสนใจของเด็ก และมีความเข้าใจเด็ก บุคลากรของด้านต่างๆ อย่างสมดุล จะส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณรวมไปกับการพัฒนาทางสติปัญญา และด้านร่างกายไปพร้อมๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับ จารุวรรณ ธนพัฒนานุกุลและคณะ (2551) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดได้ดีจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก คือ 1) การให้เกียรติกับความคิดเด็ก ไม่มองว่าเรื่องที่เด็กคิดไร้สาระ 2) ให้กำลังใจเพื่อส่งผลให้เด็ก ให้เวลา พุดให้กำลังใจ และเสริมแรงทางบวก 3) ให้อภัยเมื่อเด็กทำของเสียหาย และ 4) ให้ประสบการณ์ที่ดีกับเด็กเพื่อต่อยอดความสนใจใฝ่รู้และลงมือทำงานจากประสบการณ์ที่ได้รับอย่างมีความสุข

3.2 ผลการเลือกเข้าเล่นศูนย์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยพบว่า ตลอดช่วงเวลา 8 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างสนใจเข้าเล่นในศูนย์วิทยาศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 22.10 ทั้งนี้เนื่องจาก

อุปกรณ์และกิจกรรมในศูนย์วิทยาศาสตร์ที่เตรียมไว้ให้เด็กเล่น น่าสนใจ เด็กๆ ได้เลียงปลา เลี้ยงหนอนผีเสื้อ เพาะถั่วเขียว ปลูกหอม ทำกิจกรรมพืชในขวด แล้วสังเกตการเปลี่ยนแปลง และได้บันทึกการเจริญเติบโตด้วยการวาดภาพ ใช้แว่นขยายเพื่อสังเกตมด วาดรูปมด มดเดินตามกัน และมีกิ้งกือขาไหม? สิ่งเหล่านี้เป็นคำถามที่แสดงถึงความสนใจใฝ่รู้ เด็กได้ทดลองซึ่งผลไม่ผิดและอื่นๆ เพื่อเรียนรู้หนักเบา และมีกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจทุกวัน เช่น กิจกรรมลูกโป่งพองสบู่ เล็กใหญ่อันไหนหนักกว่ากัน พืชกินอาหารทางไหน ต้นไม้เปลี่ยนสี กรด-เบส รากออกไปไหน เทียนไขแสนสนุก เรือล่อม ตกเบ็ดน้ำแข็ง ตุ๊กตาลูกโป่ง ดินน้ำมันลอยน้ำ ลูกโป่งต้อ น้ำตาลหลากสี เรือล่อม ไทศัพท์ลูกโป่ง และภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยศึกษาและปรับจากหนังสือ ทดลอง : คิด : ประดิษฐ์ : สนุก การทดลองมหัศจรรย์ และสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ โดยริกาโน่ โนซิกเก้น (2531 ก.ข) และลัดดาวัลย์ กัณหาสุวรรณ (2550) เด็กจะตื่นเต้นและสนใจอยากทำกิจกรรม อยากทดลองซ้ำๆ กระตือรือร้นที่จะเข้าเล่น ศูนย์วิทยาศาสตร์เป็นลำดับแรก สอดคล้องกับแคทรอล และเอลเลน Catron & Allen (2003) ที่อธิบายว่า เด็กเล็กๆ เรียนรู้ผ่านกระบวนการลงมือปฏิบัติ จากการมองเห็น ได้ยินเสียง สัมผัส ความรู้สึก คำถาม ค้นหา และริเริ่มสร้างสรรค์โดยผ่านกระบวนการฟัง และเป็นผู้รับข้อมูล สภาพแวดล้อมในห้องเรียน และกิจกรรมต้องหลากหลาย และเด็กสามารถเลือกกิจกรรมตามความต้องการและสนใจ ดังนั้นกิจกรรมวิทยาศาสตร์เด็กต้องได้ลงมือกระทำกับสื่อ สิ่งของ แล้วเล่าหรือตอบคำถาม บันทึกผลงานจากการให้เหตุผลของเด็กจะช่วยขยายความคิดของเด็กได้ ซึ่งคุณค่าของกิจกรรมวิทยาศาสตร์จะช่วยให้เด็กหัดเป็นนักสังเกต มีเหตุผล พัฒนาการกระบวนการคิดมากกว่าความจำ มีจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ และมีทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ ดังนั้นศูนย์วิทยาศาสตร์จึงเป็นศูนย์ที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี

ศูนย์ที่กลุ่มตัวอย่างสนใจเข้าเล่นน้อยที่สุด คือศูนย์บล็อกร้อยละ 14.11 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบล็อก มีรูปทรง รูปร่างเฉพาะ ไม่เปลี่ยนแปลงเหมือนศูนย์อื่นๆ จึงทำให้ได้รับความสนใจน้อยกว่าศูนย์อื่นๆ จากการสังเกตและผลการบันทึกความสนใจเลือกเข้าเล่นศูนย์การเรียนรู้ของเด็ก พบว่า กลุ่มตัวอย่างชายชอบเล่นบล็อกมากที่สุด และเมื่อเล่นแล้วเด็กจะใช้เวลานาน มีสมาธิในการเล่นนานขึ้น ซึ่งการเล่นเป็นวิธีการเรียนรู้อย่างหนึ่ง จากการ

เล่นจะทำให้เด็กเข้าใจและรวบรวมประสบการณ์ขณะเล่น เด็กจะเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้เด็กจะได้พัฒนาทางด้านร่างกาย สังคม ได้แสดงความคิด เรียนรู้การแก้ปัญหาและคิดสร้างสรรค์ จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เด็กที่เข้าเล่นในศูนย์บล็อกมักเป็นเด็กคนเดิม กลุ่มเดิม เล่นนาน และเมื่อครูถามเหตุผลว่าชอบเล่นที่ศูนย์ใดมากที่สุด เพราะอะไร เด็กคนนี้ก็ให้เหตุผลว่าชอบ สนุก มีบล็อกให้เล่นเยอะ และสร้างผลงานเพิ่มเติมมากขึ้นในแต่ละวัน อธิบายผลงานอย่างภาคภูมิใจว่าทำบ้านสูงๆ ทำตึก ทำรั้ว ทำรถไฟ ซึ่งหากครูพบว่าเด็กเล่นศูนย์เดียวเป็นระยะเวลานาน อาจทำให้เด็กขาดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านอื่น ครูควรชักชวนให้เด็กแก้ปัญหาโดยการเลือกเล่นศูนย์ใหม่ และจากการสังเกตพบว่าถึงแม้ครูจะพยายามเชิญชวนให้เข้าเล่นในศูนย์อื่นบ้าง แต่เขาก็พยายามเลือกเข้าศูนย์วิทยาศาสตร์ก่อน ศูนย์ศิลปะก่อน หรือไม่ก็ศูนย์เล่นสมมติก่อนแล้วก็จะเข้าศูนย์บล็อกทุกวัน จากพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้เด็กไม่ค่อยเปลี่ยนไปเล่นที่ศูนย์อื่น จึงมีที่ว่างในศูนย์บล็อกลดลง โดยเด็กอาจเลือกเข้าไปเล่นได้ก็เพียง 1 หรือ 2 คน ประกอบกับในสัปดาห์ที่ 2 และ 3 เด็กสนใจเข้าศูนย์วิทยาศาสตร์และศูนย์ศิลปะมาก เด็กยืนรอเพื่อจะเข้าไปทำกิจกรรม จึงส่งผลให้ร้อยละจำนวนเด็กแสดงความสนใจเข้าเล่นในศูนย์บล็อกน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 6 ส่วน คือ 1) ความเป็นมาและหลักการของรูปแบบ 2) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 4) ขั้นตอนการสอนของรูปแบบ 5) ระบบสนับสนุน 6) การจัดการศูนย์การเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 แนะนำศูนย์การเรียนรู้ ขั้นที่ 3 เด็กเลือกศูนย์การเรียนรู้ เป็นการให้อิสระเด็กเลือกเข้าศูนย์การเรียนรู้ที่สนใจ ขั้นที่ 4 ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 5 สรุปการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ผลการเตรียมความพร้อมในการใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม ใช้การวิจัยปฏิบัติการ 3 วงจร สรุปได้ว่า

วงจรที่ 1 ครูพบปัญหาการจัดการชั้นเรียน และการควบคุมชั้นเรียน เด็กๆ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ทำให้การ

จัดประสบการณ์ไม่ราบรื่นนัก ครูสะท้อนผลว่าเป็นวิธีการจัดประสบการณ์แบบใหม่ เด็กและครูยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการนี้ จึงทำให้เกิดปัญหาในการดูแล จัดการ เด็กๆ ยังสับสนกับข้อตกลงจากการสะท้อนผลร่วมกันของครูและผู้วิจัย ในวงจรที่ 1 ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ในองค์ประกอบที่ 4 ขั้นตอนการสอนของรูปแบบ ดังนี้ 1) ปรับแผนการจัดประสบการณ์ โดยเพิ่มรายละเอียด และเทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ เพื่อให้ครูนำไปใช้ในการรวบรวมความสนใจของเด็ก ก่อนการทำการกิจกรรม 2) กระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและการทำการกิจกรรมในขั้นตอนการสอนให้ชัดเจนมากขึ้น 3) กิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ทุกศูนย์ ปรับให้ง่ายและน่าสนใจ เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง และในองค์ประกอบที่ 5 ระบบสนับสนุน เพิ่มสื่อ และอุปกรณ์ให้เพียงพอกับการใช้ ส่วนองค์ประกอบอื่นคงเดิม

วงจรที่ 2 ครูปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถจัดประสบการณ์ได้ดีขึ้น ครูยังต้องย้ำข้อตกลงบ่อยๆ ครูเข้าใจวิธีการบันทึกจากการสังเกตพฤติกรรม และแบบประเมินพัฒนาการเด็กมากขึ้น เด็กๆ นิ่งและฟังมากขึ้น และมีความสนใจเฉพาะกิจกรรมที่กำลังทำอยู่ตรงหน้าเท่านั้น ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ในองค์ประกอบที่ 4 ขั้นตอนการสอนของรูปแบบอีกครั้ง โดยปรับเพิ่มแผนการจัดประสบการณ์ทั้ง 5 ขึ้น ในขั้นที่ 1 การเน้นย้ำข้อตกลงกับเด็ก เพิ่มเทคนิคในการเตรียมเด็กให้สงบ ขั้นตอนที่ 2 ย้ำข้อตกลงเพื่อให้เด็กทำตาม ขั้นตอนที่ 3 ครูควรกระตุ้นให้เลือกศูนย์ที่ยังว่างหรือศูนย์ที่มีคนเข้าไม่ครบ และควรเชิญชวนเด็กที่เข้าเล่นในศูนย์เดียวตลอดให้สนใจเข้าเล่นในศูนย์อื่นๆ บ้างให้ครบทั้ง 6 ศูนย์ ขั้นตอนที่ 4 ดัดข้ออุปกรณ์ที่จัดในศูนย์ต่างๆ ขั้นตอนที่ 5 ครูควรขออาสาสมัครช่วยเพื่อนเก็บของเล่นเข้าที่ ซึ่งเป็นรายละเอียดในการจัดการเพื่อให้การนำรูปแบบไปใช้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ส่วนในองค์ประกอบอื่นคงเดิม

วงจรที่ 3 ครูสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมได้อย่างราบรื่น เด็กๆ สนใจในการทำการกิจกรรมยาวนานขึ้น มีสมาธิมากขึ้น ครูเข้าใจการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และสามารถประเมินพัฒนาการได้ ครูสะท้อนท้ายวงจรว่า เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อเด็กๆ เด็กและครูได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งเด็กและครูมีความสุขจาก

การได้ลงมือทำการกิจกรรม และได้เสนอแนะต่อผู้วิจัยให้จัดทำสัญลักษณ์หรือใช้เชือกกันเพื่อแสดงว่าศูนย์ปิด ทั้งนี้เพื่อให้เด็กๆ ได้ทำการกิจกรรมอื่นตามตารางกิจกรรมประจำวันก่อน ในวงจรนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในองค์ประกอบที่ 4 ขั้นตอนการสอนของรูปแบบ โดยปรับเพิ่มแผนการจัดประสบการณ์ การเน้นย้ำให้เด็กได้ตระหนัก และปฏิบัติตามข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน การมีน้ำใจ และการเคารพสิทธิของผู้อื่น ผูกทักษะการฟัง ผูกการตัดสินใจ เลือกเข้าศูนย์ด้วยตนเอง เน้นกิจกรรมที่ทำหาย สนุก กระตุ้นความสนใจเด็ก ผูกความกล้าแสดงออก ในการตอบคำถาม ผูกการคิดหาเหตุผล และสามารถสนทนาโต้ตอบได้ และองค์ประกอบที่ 5 ระบบสนับสนุน การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น จัดกิจกรรมหลากหลาย วัสดุ อุปกรณ์ สื่อครบถ้วน และการมีส่วนร่วมของครูในการทำการกิจกรรม โดยอำนวยความสะดวก เสริมแรง และให้การยอมรับเด็ก

3. ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม โดยใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้

3.1 พัฒนาการแบบองค์รวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา พบว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 กลุ่มตัวอย่างสนใจเข้าเล่นศูนย์วิทยาศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 22.10 รองลงมาคือ ศูนย์ศิลปะ ร้อยละ 18.50 และศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 16.24 ตามลำดับ และศูนย์ที่มีจำนวนเด็กสนใจเข้าเล่นน้อยที่สุดคือ ศูนย์บล็อก ร้อยละ 14.11

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูและผู้บริหารควรศึกษารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ ให้เข้าใจในหลักการ แนวคิด และแผนการจัดประสบการณ์จนสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยผู้บริหารสามารถสนับสนุนงบประมาณ สื่อ การจัดห้องเรียน ส่วนครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักการของรูปแบบ
2. การวางแผนในการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้นั้น ครูควรคำนึงถึงขนาดของห้องเรียน จำนวนเด็กทั้งหมด จำนวน

ศูนย์ที่ควรจัด จำนวนเด็กที่จะเข้าใช้ศูนย์ในแต่ละศูนย์เพื่อไม่ให้แออัดจนเกินไป

3. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในแต่ละศูนย์นั้นเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กซึ่งจะส่งผลต่อพัฒนาการเด็กทุกด้าน จึงควรเตรียมให้พร้อม และมีการวางแผนเป็นปีการศึกษา หรือ หนึ่งภาคการศึกษา วัสดุอุปกรณ์บางชิ้นสามารถจัดหาได้โดยการผลิตเองจัดซื้อ หรือขอบริจาคจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน

4. ในศูนย์การเรียนรู้ใดที่เด็กสนใจเข้าเล่นน้อย ควรปรับกิจกรรม และสื่อภายในศูนย์ให้สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก ควรมีการปรับเปลี่ยนสื่ออย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5. จากการวิจัยครั้งนี้เด็กปฐมวัยสนใจเล่นที่ศูนย์วิทยาศาสตร์มากที่สุด เนื่องจากเด็กสนใจกิจกรรมที่ได้ทดลองสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงควรเพิ่มกิจกรรมที่เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น กิจกรรมศิลปะที่บูรณาการกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science Art) หรือการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ผ่านงานศิลปะ จะทำให้เด็กสนใจ รู้สึกรู้สีก่อน และเป็นโอกาสในการเรียนรู้แนวคิดพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ผ่านกิจกรรมศิลปะ

6. การจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ จัดเพียง 6 ศูนย์ เนื่องจากเป็นไปตามข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดชัยภูมิ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และเนื่องจากข้อจำกัดของสภาพห้องเรียนที่มีขนาดไม่กว้างนัก เด็กปฐมวัยจำนวน 19 คน กำหนดข้อตกลงในการเข้าใช้ศูนย์ครั้งละ 4 คน จึงสามารถดำเนินการจัดการศูนย์แบบหมุนเวียนเพื่อให้เด็กได้เข้าใช้ศูนย์การเรียนรู้ทุกคน ดังนั้นในการนำรูปแบบไปใช้ จึงควรมีการปรับให้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก สภาพ และบริบทของแต่ละสถานศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี สารรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิง สายแก้ว กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่สนับสนุนทุนในการศึกษา และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่สนับสนุนทุนเผยแพร่วิทยานิพนธ์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2547). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำหรับเด็กอายุ 3- 5 ปี**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จันทร์เพ็ญ ชูประภาวรรณ. (2549). **คีนอิสระสู่สมองเด็กไทยแก่ วิฤตชาติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตะวันออก.
- จารุวรรณ ธนพัฒนากุล, ระพีพรรณ พัฒนาเวช และชวีน วิสาสะ. (2551). **เที่ยว + อ่าน+ เล่น = พลัสสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ : รักลูกกรุ๊ป จำกัด.
- นาเนตร ธรรมบวร.(2549 ก). **การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2549 ข). **การพัฒนากระบวนการคิดในเด็กปฐมวัย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา คชภักดี. (2543). **ขั้นตอนของการพัฒนาของเด็กปฐมวัย ตั้งแต่ปฏิสนธิ-5 ปี**. กรุงเทพฯ : สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- นิตยา ประพุดกิจ. (2536). **การพัฒนาเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 66 หน่วยงานพิเศษกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ.
- ทิศนา ขัมมณี. (2548). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชนี วังยายฉิม. (2545). **การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาคกลาง**. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ริกา โน ซึกเก้น. (2531ก). **ทดลอง.คิด.ประดิษฐ์สนุก การทดลองมหัศจรรย์**. กรุงเทพฯ : บริษัทซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด.
- (2531ข)). **ทดลอง.คิด.ประดิษฐ์สนุกสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์**. กรุงเทพฯ : บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ. (2547). **เด็กไทยวันนี้เป็นอยู่อย่างไร**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ลัดดาวัลย์ กัณห์สุวรรณ. (2550). **30 การทดลองวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กอนุบาล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

เลขา บียะอัจฉริยะ. (2546). “การศึกษาปฐมวัยตามแนวปฏิรูปการศึกษา,” **วารสารการศึกษาปฐมวัย**. 7(3) ,8-13.

วัฒนา มัคคสมัน. (2550). **การสอนแบบโครงการ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). **รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ปี การศึกษา 2547**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

----- (2550). **รายงานผลการประเมินพัฒนาการนักเรียนที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ปีการศึกษา 2549**. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

----- (2552). **รายงานความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัยปี 2551- 2552**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

----- (2553). **แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559) ฉบับสรุป**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2527). **พระราชนิพนธ์เบ็ดเตล็ด เรื่อง “การเรียนการสอนของญี่ปุ่น”** เสนาศึกษา เล่ม 50 ตอน 3 ธันวาคม 2526- มกราคม 2527 กองวิชาการประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า.

สุจินดา ชจรูญศิลป์. (2550 ก). **เลือกโรงเรียนอนุบาลให้ลูกรัก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฐานบุ๊คส์.

----- (2550 ข). “สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย,”ใน **การศึกษาปฐมวัยร้อยดวงใจถวายในหลวง 17-19 ตุลาคม 2550** สาขาวิชาการศึกษามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารมณ สุวรรณपाल. (2549) . **การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านการคิด**. หน่วยที่ 8 ประมวลสาระ ชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย.หน่วยที่ 7-11 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร และคณะ.(2544). **โครงการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา“ปฐมวัย”** คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อุไรवास ปรีดีติลิก . (2552). **การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก บทที่ 5 ใน การสอนวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : สาราเด็ก.

Beaty,J.J. (1992). **Preschool Appropriate Practices**. Fort Worth : Harcourt Brace Jovanovich.

Bernard Spodek, Oliva N. Saracho & Michael D. Davis. (1991). **Foundation of Early Childhood Education Teaching Three-Four and Five Year old Children**. USA : Allyn and Bacon.

Bottini, Mihcael. & Grossman, Sue. (2005). **Center-Based Teaching and Children’s Learning Center on Young Children’s Growth and Development**. Childhood Education. 81(5), 274-277.

Carol Seefeldt & Alice Galper. (2007). **Active Experience for Active Children Science**. 2nd ed. USA: Pearson Education Inc.

Carol E. Catron & Jan Allen. (2003). **Early Childhood Curriculum A Creative play Model**. 3rd ed. USA: Prentice Hall.

Colin J. Marsh & George Willis. (2007). **Curriculum : alternative approaches , on going issues**. 4nd ed. USA: Pearson Merrill Prentice Hall.

Day Barbara. (1983). **Early childhood Education : Creative learning Activities**. New York : Macmillan Publisher.

Dona Rice. (2006). **How To Manage Learning Centers in The Classroom**. USA : Teacher Created Materials, Inc.

- Eva Essa .(1992). **Introduction to early childhood education**. New York : Delmar Publishers Inc.
- Gestwicki, C. (1999). **Developmentally Appropriate Practice : Curriculum and Development in Early Education**. 2nd ed. New York Delmar Publishers.
- Jacobs, Gera. & Crowley, Kathy. (2007). **Play, Projects and preschool Standards Nurturing Children's Sense of wonder and joy in learning**. USA.Crowin Press.
- Jalengo, Renck Mary. & Isenberg, P. Joan.(2000). **Exploring your Role Apractitioner's introduction to Early Childhood Education**. USA. Prentice - Hall , Inc,
- Joyce, B. & Weil, M. with Calhoun. (2000). **Model of Teaching**. 6nd ed . USA: Allyn and Bacon.
- MeDeritt M.Teresa &Ellis Ormrod Jeanne.(2002). **Child Development and Education**. USA : Pearson Education.
- Michelle Mcfarland-Mcdaniels. (2009). **Creating and Managing Effective Differentiated Classroom Learning Centers**. [online] 2010.retrieve 2010 October 1 from <http://www.brighthub.com/education/k-12/articles/13906.aspx>
- Myer Veronica. (2002). **Designing Learning Centers With Literacy Materials To Develop Literacy In Early Childhood**. [online] 2002.retrieve 2009 March 15 from http://eric.ed.gov/ERIC Docs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/1a/b0/e6.pdf
- Opitz Michael. (2010). **Learning Centers in the first week**. [online] 2010. retrieve 2010 September 20 from http://teacher.scholastic.com/professional/backtoschool/leaening_center.htm.
- Pattillo, Janice.& Vaughan, Elizabeth. (1992). **Learning Center for Child-Centered Classrooms**. National education association of the United State. Early Childhood Education Series.

